



Novellesjangeren
Bikubesong (1999) av
Frode Grytten

Norsk 1, 25.02.09



Novellen

I Litteraturvitenskaplig leksikon defineres novellen slik:

”Novelle (av it. novella, ’nyhet’), underavdeling av episk diktning, relativt kort fiksjonsfortelling som innenfor sjangeren epikk kan innplasseres mellom andre kortformer som eventyr, fabel, anekdote og parabel på den ene side, og epos og roman på den andre side.”

(Lothe m.fl. 1997:175)



Forts. novellen

- Novellen unndrar seg presis definisjon, og definisjoner som presenteres som typologiske, baserer seg i praksis ofte på novellen slik den har utviklet seg i Europa fra renessansen (Boccaccio) til 1900-tallet.

To definisjoner:

- Johann W. Goethe: novellen er ”en inntruffet, uhørt begivenhet” – definisjonen legger vekt på innholdsmessige kriterier
- Emile Staiger: novellen er ”en fortelling av middels lengde” – definisjonen legger vekt på formelle kriterier (Lund 1997)



Kjennetegn ved novellen

- Hører inn under den episke prosalitteraturen
- En narrativ korttekst – men vanskelig å sette grenser
- Novellesjangeren har mange sammenfallende trekk med romansjangeren, men skiller seg fra den på avgjørende punkter, først og fremst volum og lengde og konsentrasjon
- Personkarakteristikken er mer konsentrert, handlingen komprimert og knyttet til en sentral hendelse, og novellen har ofte en markant spenningskurve med et høydepunkt eller et vendepunkt.
- Forestillingen om en indre kvalitet – begivenheten, et grunnmotiv.
- Mens romanen forklarer og utdyper, antyder novellen.



Forts. kjennetegn ved novellen

Novellen er en kort fiksjonstekst med begynnelse og slutt: novellen fører fram til oppklaring, en konklusjon, noe endelig avgjort selv om vi har med en åpen slutt å gjøre. [...] Den gode novellen søker etter innsikt, en type særlig intens og dyp livsopplevelse og livsforståelse er noe av det novellen syntes særlig egnet for å formidle. (Skei 2006:72-73)



Et klassisk eksempel

”Faderen” (fra *Smaastykker* 1860)
av Bjørnstjerne Bjørnson

Hvor er vendepunktet?

Hva slags innsikt eller livsforståelse
formidles i novellen?



Nyere, norske noveller

- Kjell Askildsen:
 - *Thomas F's siste nedtegnelser til almennheten* (1983)
 - *En plutselig frigjørende tanke* (1987)
- Øystein Lønn:
 - *Thranes metode og andre noveller* (1993): "Mårfellen" og "Rørtangen"
- Bjarte Breiteig:
 - *Fantomsmarter* (1998): "Det ødelagte gjerdet", "Fluesmekken" og "Tåke. Requiem"



Stikkord om Kjell Askildsen

- Født 1929
- Debut 1953
- 50-t: Sosialisering og frigjøring fra foreldre, kristendom, seksualmoral
- 60-t: Attityderelativisme, roller vs. identitet.
- 70-t: Sosialrealisme, AKP
- 80- og 90-t: Desillusjon, undergraving av verdier, oppløsning av sammenhenger
- Minimalistisk stil.
- Motivisk: Konkrete ting dominerer
- Ladning: Ikke følelsesladd; anti-patetisk

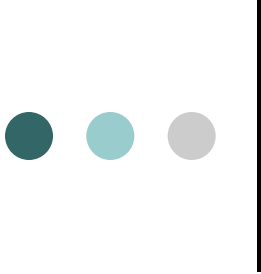
Kilde: Per Thomas Andersen: *Norsk litteraturhistorie*



Forts. nyere, norske noveller

- Noveller?

- "Hun flytter brikken feil vei" og "Det er de samme tingene som irriterer henne" av Trude Marstein (fra *Sterk sult, plutselig kvalme* 1998)



Trude Marstein om korttekster på 90-tallet i *Vinduet* 3/1999: «Å se tingene i et nytt språk»

- Vekt på detaljen
- Detaljene står for noe annet og mer enn seg selv, de gis betydning gjennom helheten de er en del av, de representerer eller rommer en bevissthet
- Detaljen skaper identifikasjon, gjenkjennelse, gjennom å se tingene på en ny måte
- ”Å skrive er å se, se hvordan ting virkelig er, eller rettere sagt: hvordan de kan ses, og hvordan de kan beskrives slik de ses” (Marstein 1999:33)
- Korttekstsamlinger er godt egnet til å formidle inntrykk og stemninger
- Kortteksten unndrar seg sjangerbestemmelse



Forts. ”Å se tingene i et nytt språk”

Nostalgisk opprømthet, [...] beskrivelser
av mentale og konkrete detaljer jeg
ikke er klar over at jeg kjenner, men
som jeg likevel umiddelbart
gjenkjenner; [...]
overrasket av selvfølgeligheter.



Omtalte forfattere i *Vinduet*-artikkelen

- Lars Ramslie
- Finn Iunker
- Tor Ulven
- Kristine Næss
- Hanne Ørstavik
- Olaug Nilssen
- Tore Renberg
- Ole Robert Sunde



Bikubesong (1999) av Frode Grytten

- Noveller eller roman?
- Forfatter og forlag har kalt boka for en roman – skaper forventninger om sammenheng, helhet
- Komposisjon
 - 25 fortellinger/tekster
 - Enkeltstående tekster
 - Mangler et sammenhengende plot
 - MEN: en syklisk, arkitektonisk komposisjon
 - Boka er bygd opp på samme måte som Murboligen



Forts. *Bikubesong*

- Sammenbindende elementer:
 - Fortellingsteknikk – polyfoni av stemmer, men gjengangere i persongalleriet
 - Tematiske fellestrekk: industrisamfunnet Odda, identitetsproblematikk og populærkultur
 - En samlende metafor: bikuben



Forts. *Bikubesong*

Eksempler:

- Identitetsprosjekt – skjebnesvangre øyeblikk
 - ”Prinsessa av Burundi”
 - ”Gå langs vegen som ein vanlig mann”
- Populærkulturelle intertekster – identitet og populærkultur
 - ”Betty og Henry”
 - ”Syng meg i søvn”
- En novellistisk roman?



Kilder

- Andersen, Per Thomas (2001): *Norsk litteraturhistorie*, Universitetsforlaget.
- Grytten, Frode (1999): *Bikubesong*, Det Norske Samlaget.
- Kompendium (2008): *Korte prosatekster*, Høgskolen i Vestfold, avdeling for lærerutdanning.
- Lothe, Jakob m.fl. (1997): *Litteraturvitenskapelig leksikon*, Universitetsforlaget.
- Lund, Marie (1997): *Novellen. Struktur, historie og analyse*, Centrum.
- Marstein, Trude (1999): "Å se tingene i et nytt språk", i: *Vinduet*, nr. 3.
- Nordstoga, Sveinung (2003): "Å gå ut i verda med hornbrillene til Morrissey", i: *NLÅ*.
- Skei, Hans H. (2006): *Å lese litteratur*, Gyldendal Akademisk.
- Stenstad, Finn (2005): *Spor i ord*, Høyskoleforlaget.